

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013

‘ΣΥΝΘΕΣΗ’ – Σύνθεση Ιδεών, Μορφών και Εργαλείων για την
Πολιτιστική και Καλλιτεχνική Εκπαίδευση

Π2 Μέθοδοι αξιολόγησης της ‘ΣΥΝΘΕΣΗ’

Υποέργο 1 «Σχεδιασμός, Υλοποίηση, Αξιολόγηση, Δημοσιότητα»

Ίδρυμα Βασίλη και Μαρίας Θεοχαράκη (ΙΒΜΘ)

Υπεύθυνοι Σύνταξης:

ΦΩΤΙΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
Εμπειρογνώμων σε θέματα εκπαίδευσης
Εμπειρογνώμων σε θέματα τέχνης
Εκπ/τικός-Μουσ/γωγός
Εμπειρογνώμων σε θέματα ΤΠΕ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ &
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Θεωρητική Προσέγγιση Ερωτηματολογίου.....	3
1.1	Τα ερωτηματολόγια των εκπαιδευτικών και των μαθητών	3
1.2	Δομή των ερωτηματολογίων	4
2	Βιβλιογραφία.....	6
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Ερωτηματολόγιο για το μαθητή.....	7
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Ερωτηματολόγιο για τον εκπαιδευτικό	8

1 Θεωρητική Προσέγγιση Ερωτηματολογίου

Σχετικά με τη μεθοδολογική προσέγγιση της αξιολόγησης της πράξης ΣΥΝΘΕΣΗ, την πληρέστερη κι εγκυρότερη κάλυψή της για συλλογή αξιόπιστων δεδομένων, υιοθετήσαμε τη χρήση του ερωτηματολογίου για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές (Greene & Caracelli, 1997. Verma & Mallick, 2004). Χρησιμοποιήσαμε παράλληλα και το συνδυασμό της ποιοτικής με την ποσοτική προσέγγιση για να έχουμε ασφαλέστερα συμπεράσματα. Η ανεξάρτητη χρήση των δύο ανωτέρω μεθόδων δεν απαγορεύει το συνδυασμό και την από κοινού ανάλυση των ευρημάτων. Αντίθετα, οι διαφορετικές πηγές εκτιμούν και διερευνούν ολοκληρωμένα το αντικείμενο, ελέγχουν τις πτυχές του και τις αξιολογούν σε βάθος (Verma & Mallick 2004).

Η συγκεκριμένη επισκόπηση προσδοκούμε να περιλάβει δεδομένα από ένα μεγάλο και αντιπροσωπευτικό δείγμα πληθυσμού εκπαιδευτικών και μαθητών, οι οποίοι θα ασχοληθούν με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που προτείνονται, προκειμένου να έχουμε αξιόπιστα και έγκυρα δεδομένα, τα οποία θα μπορούν αφενός να γενικευτούν με βεβαιότητα και αφετέρου θα μας δίνουν τη δυνατότητα να παρεμβαίνουμε με διορθώσεις επικαιροποιώντας πτυχές του προγράμματος (Verma & Mallick, 2004. Καραγεώργος, 2008).

Γενικά η ποιοτική και η ποσοτική προσέγγιση, σύμφωνα με τους Denzin & Lincoln (2000), έχουν τρεις χαρακτηριστικές διαφορές: η πρώτη έγκειται στο εάν πράγματι αναδεικνύεται μία διαμορφωμένη κατάσταση που μπορεί να αναλυθεί και να ερευνηθεί. Δευτερευόντως, υπάρχει διάσταση στο πώς μελετούμε και αξιοποιούμε τις απόψεις των υποκειμένων και τέλος, η αξιολόγηση της έρευνας σχετίζεται με τα προσωπικά βιώματα, τις συναισθηματικές φορτίσεις ή την ατομική υπευθυνότητα κ.ά. Ωστόσο, οι περισσότεροι ερευνητές τείνουν να πιστεύουν ότι οι διαφορές μεταξύ των δύο είναι αμελητέες, εφόσον προέχει η ανάδειξη ενός θέματος με κάθε τρόπο και μάλιστα τα δεδομένα των δύο προσεγγίσεων αλληλοσυμπληρώνονται με στόχο την ασφαλή ανάδειξη των στοιχείων εκείνων που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή (Trochim & Jackson, 2002. Verma & Mallick 2004). Η αυστηρή εφαρμογή ενός ερευνητικού εργαλείου ενδεχομένως να οδηγήσει σε ελλιπή ή διαστρεβλωμένη άποψη λόγω περιορισμένης άντλησης πληροφοριών και ανεπαρκούς ανάλυσης. Στην πράξη ΣΥΝΘΕΣΗ αφού λάβαμε υπόψη τα ανωτέρω σχεδιάσαμε τη μεθοδολογία με τη χρήση ποιοτικών και ποσοτικών τεχνικών. Τα ποιοτικά εργαλεία αναφέρονται σε δύο ελεύθερες γραπτές απαντήσεις τόσο για τα παιδιά όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Οι ποσοτικές τεχνικές αφορούν δύο ερωτηματολόγια (εκπαιδευτικοί, μαθητές) που θα μοιράζονται σε όλους όσους δουλεύουν με τα προγράμματα με ερωτήσεις κλειστού τύπου.

1.1 Τα ερωτηματολόγια των εκπαιδευτικών και των μαθητών

Σύμφωνα με τους Verma & Mallick (2004) ένα καλά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο μπορεί να εξυπηρετήσει άριστα τους σκοπούς μιας μελέτης.

Στο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιούμε έχουμε δύο τύπους ερωτήσεων: τις κλειστές και μία ανοιχτή. Με τις ερωτήσεις κλειστού τύπου αποσπούμε τη γνώμη αυτού που απαντά συμφωνώντας ή όχι σε μία τετράβαθμη κλίμακα πιθανών θέσεων, απαντήσεων τύπου Likert με τις εξής διαβαθμίσεις: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ. Με τις κλειστές ερωτήσεις κατηγοριοποιούνται ευκολότερα οι απαντήσεις και διευκολύνεται η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων. Έχει

διαπιστωθεί ότι τα υποκείμενα μιας έρευνας αντιδρούν λιγότερο όταν πρέπει να συμπληρώσουν ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου.

Οι ανοιχτές ερωτήσεις, στο τέλος των ερωτηματολογίων, επιτρέπουν στον ερωτώμενο να απαντήσει ελεύθερα και με λεπτομέρεια και στον ερευνητή να κωδικοποιήσει θεματολογικά τις απαντήσεις. Βασικό μειονέκτημα του κάθε ερευνητικού εργαλείου είναι ότι σε μερικά ερωτηματολόγια οι ανοιχτές ερωτήσεις μένουν αναπάντητες, καθώς και ότι δεν υπάρχει τρόπος να διασφαλίσει κανείς την ειλικρίνεια και αξιοπιστία των ερωτωμένων. Σε κάθε περίπτωση στόχος μας είναι να δώσουμε τη δυνατότητα στα υποκείμενα να απαντήσουν αβίαστα για να αντλήσουμε πληροφορίες αναφορικά με το πώς προσλαμβάνουν τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές την εφαρμογή των σχεδίων, αν κινητοποιείται το ενδιαφέρον των παιδιών, αν επιτυγχάνονται οι εκπαιδευτικοί στόχοι, αν καλύπτεται το διαθεματικό πλαίσιο σπουδών και να κάνουν προτάσεις ή να διατυπώσουν οτιδήποτε άλλο τους απασχολεί γύρω από το αντικείμενο.

Παράλληλα διασφαλίζουμε και την ανωνυμία και προσεγγίζουμε μεγάλο στατιστικό δείγμα με αντικειμενικότητα και αξιοπιστία σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα (Καραγεώργος, 2008).

Τα ερωτηματολόγια που επιλέγουμε συγκροτήθηκαν μετά από μελέτη των στόχων που θέσαμε και με βάση τη βιβλιογραφική έρευνα για το σχεδιασμό των ερωτηματολογίων (Verma & Mallik, 2004). Για την όσο το δυνατόν πληρέστερη μορφή των ερωτηματολογίων ήταν καθοριστική η συλλογή απόψεων και ιδεών που αντλήσαμε από συζητήσεις με εκπαιδευτικούς δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων του λεκανοπεδίου Αττικής οι οποίοι εφαρμόζουν πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων εδώ και πολλά χρόνια και στους οποίους αναλύσαμε τις προθέσεις μας.

1.2 Δομή των ερωτηματολογίων

Τα ανώνυμα ερωτηματολόγια που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σε μαθητές από την Δ΄ τάξη του Δημοτικού μέχρι και την Γ΄ τάξη του Γυμνασίου, αποτελούνται από μία ομάδα ερωτήσεων, η κάθε μία εκ των οποίων προσβλέπει στη διερεύνηση αντιλήψεων καθώς και στην απόσπαση πληροφοριών και τοποθετήσεων των ερωτώμενων σχετικά με τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Το πρώτο μέρος του κάθε ερωτηματολογίου, περιλαμβάνει ατομικά στοιχεία των συμμετεχόντων σχετικά με το φύλο, την κατοικία, το σχολείο και την τάξη.

Η πρώτη ομάδα που αφορά τους εκπαιδευτικούς, περιλαμβάνει ερωτήσεις που αναφέρονται στην κάλυψη των αναγκών των παιδιών, στην επάρκεια του εκπαιδευτικού υλικού, στη συμμετοχή των παιδιών, στο διαθεματικό πλαίσιο σπουδών και στην κάλυψη των στόχων. Η ανοιχτή ερώτηση καλεί τον εκπαιδευτικό να διατυπώσει την άποψή του σχετικά με το πρόγραμμα, να αναφέρει ελλείψεις ή απαιτήσεις και να προτείνει βελτιώσεις σύμφωνα με την ενασχόληση και την εμπειρία που αποκόμισε.

Η δεύτερη ομάδα ερωτήσεων, που απευθύνεται στους μαθητές, διερευνά την πρόσληψη της διδασκείας ύλης με τη βοήθεια των δραστηριοτήτων, την ευχαρίστηση από τη μέθοδο εργασίας και την ομαδική δουλειά και τις θετικές επιπτώσεις σχετικά με την προσέγγιση του χώρου της τέχνης. Στην ανοιχτή ερώτηση ο μαθητής μπορεί ελεύθερα να διατυπώσει την άποψή του τόσο για τις εργασίες στις οποίες συμμετείχε όσο και για το τι θα μπορούσε να προτείνει για τους συμμαθητές του που στο μέλλον θα ασχοληθούν με το ίδιο πρόγραμμα.

Για τη συγκρότηση των ερωτηματολογίων συνεργαστήκαμε με δύο καθηγητές στατιστικής, ειδικούς σε θέματα αξιολόγησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αφού λάβαμε υπόψη τις απαιτήσεις των φάσεων αξιολόγησης της συγκεκριμένης δράσης. Κάποιες από τις ερωτήσεις που είχαμε προετοιμάσει αναδιατυπώθηκαν έτσι ώστε να αποφευχθούν παλινδρομήσεις, παραλείψεις και ασάφειες και να εξασφαλιστεί όσο το δυνατόν πληρέστερα η καταγραφή της τοποθέτησης του ερωτώμενου, η συλλογή πληροφοριών και η καταχώρηση των προτάσεών του. Οι υποδείξεις των ειδικών σχετικά με την κατανόηση περιεχομένου του ερωτηματολογίου οδήγησαν στην εγκυρότητα του περιεχομένου του (content validity). Ο έλεγχος της εγκυρότητας του περιεχομένου έχει ως σκοπό την διόρθωση (ή ακόμα και την απόρριψη) ερωτήσεων οι οποίες είναι ασαφείς και δημιουργούν σύγχυση στον ερωτώμενο. Απώτερος στόχος της όλης διαδικασίας ήταν η διατύπωση των ερωτήσεων με τρόπο που να γίνεται εύκολα και άμεσα κατανοητός. Εγκυρότητα είναι ο βαθμός κατά τον οποίο οι ερωτήσεις (μεταβλητές) μετρούν επακριβώς αυτό το οποίο πιστεύουμε ότι μετρούν. Σύμφωνα με τους Bock & Kim (2002) η εγκυρότητα του περιεχομένου αναφέρεται στην αντιπροσωπευτικότητα και την περιεκτικότητα των ερωτήσεων που χρησιμοποιούνται για να δημιουργήσουν μια κλίμακα και πραγματοποιείται κυρίως στο αρχικό στάδιο της ανάπτυξης ενός ερωτηματολογίου. Μία κλίμακα για να θεωρείται έγκυρη πρέπει να ικανοποιεί κάποια εννοιολογικά και εμπειρικά κριτήρια (Chu & Murrmann, 2006). Επιπλέον, στην παρούσα έρευνα, η εγκυρότητα του περιεχομένου είναι επικυρωμένη και από τη χρήση μεγάλου μέρους του ερωτηματολογίου σε προγενέστερες, σχετικές με τη δική μας, έρευνες.

2 Βιβλιογραφία

- [1] **Bock, G.W., Kim, Y.G.** (2002). Breaking the Myths of rewards: An Exploratory Study of Attitudes About Knowledge Sharing. *Information Resources Management Journal*, 15(2), 14-21.
- [2] **Chu, K. H., Murrmann, S.K.** (2006). Development and validation of the hospitality emotional labor scale. *Tourism Management* vol. 27, 1181-1191.
- [3] **Denzin, N.K., Lincoln, Y.S.** (2000). Introduction: the discipline and practice of qualitative research. In: N.K. Denzin, Y.S. Lincoln (Eds), *Handbook of Qualitative Research*, Sage: London, 1-28
- [4] **Greene, J. C., Caracelli, V. J.** (eds.). (1997). *Advances in mixed-method evaluation: The challenges and benefits of integrating diverse paradigms*. New Directions for Program Evaluation, No. 74, San Francisco, Jossey-Bass.
- [5] **Καραγεώργος, Δ.** (2008). Μεθοδολογία έρευνας στις επιστήμες της αγωγής. Αθήνα: Σαβάλας.
- [6] **Trochim, W. & Jackson, K.** (2002). Concept Mapping as an Alternative Approach for the Analysis of Open-Ended Survey Responses. In: *Organizational Research Methods*, Sage Publications, 5(4), 307-336.
- [7] **Verma, G. K. & Mallick, K.** (2004). *Εκπαιδευτική Έρευνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Ερωτηματολόγιο για το μαθητή

Φύλλο	<ul style="list-style-type: none"> • Αγόρι • Κορίτσι 	
Κατοικία	<ul style="list-style-type: none"> • Αθήνα • Επαρχία 	
Σχολείο	<ul style="list-style-type: none"> • Δημόσιο • Ιδιωτικό 	
Τάξη	<ul style="list-style-type: none"> • Δ' Δημοτικού • Ε' Δημοτικού • ΣΤ' Δημοτικού 	<ul style="list-style-type: none"> • Α' Γυμνασίου • Β' Γυμνασίου • Γ' Γυμνασίου

Με ποια από τα παρακάτω μαθήματα ασχοληθήκατε στην τάξη;

Γαλλικά	Γεωγραφία	Γεωμετρία	Φυσική	Χημεία

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ
Οι δραστηριότητες και τα παιχνίδια σε βοήθησαν να καταλάβεις καλύτερα το μάθημα;				
Ήταν ευχάριστη και διασκεδαστική η συμμετοχή σου στις δραστηριότητες;				
Σου άρεσε που τα παιχνίδια τα παίξατε ομαδικά και όχι ένας ένας;				
Θα ήθελες να δεις από κοντά και άλλους πίνακες / και άλλα κτίρια?				

Αν σου άρεσαν οι δραστηριότητες, πες μας για ποιο λόγο. Τι νομίζεις ότι κέρδισες από τη συμμετοχή σου και τι θα ήθελες να αλλάξουμε για τα παιδιά που θα κάνουν το ίδιο μάθημα στο μέλλον;

<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Ερωτηματολόγιο για τον εκπαιδευτικό

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης εκπαιδευτικής στρατηγικής, γίνεται μία αξιολογη προσπάθεια διαμόρφωσης νέων ανθρώπων με δημιουργικές ικανότητες και κριτική σκέψη. Παράλληλα, το έργο εξαιρετικών καλλιτεχνικών προσωπικοτήτων του 20^{ου} αι., πέραν του διαπολιτισμικού του χαρακτήρα, συμβάλλει καθοριστικά τόσο στη σύνθεση του βιωματικού χώρου των παιδιών σχολικής ηλικίας όσο και στην κατανόηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας. Με γνώμονα την ανάπτυξη πρωτότυπων και καινοτόμων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, με τη βοήθεια των ΤΠΕ και τη διάθεση εύχρηστου, πρωτογενούς παιδαγωγικού υλικού σας παρακαλούμε να διαβάσετε το ερωτηματολόγιο που έχετε στα χέρια σας και να το συμπληρώσετε προσεκτικά, επειδή η συνεργασία σας θα συμβάλει καθοριστικά στην παραπάνω προσπάθεια. Οι απαντήσεις σας στο ερωτηματολόγιο είναι απολύτως εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αυστηρά για ερευνητικούς σκοπούς.

Φύλλο	<ul style="list-style-type: none"> • Άνδρας • Γυναίκα 	
Κατοικία	<ul style="list-style-type: none"> • Αθήνα • Επαρχία 	
Σχολείο	<ul style="list-style-type: none"> • Δημόσιο • Ιδιωτικό 	
Τάξη	<ul style="list-style-type: none"> • Δ' Δημοτικού • Ε' Δημοτικού • ΣΤ' Δημοτικού 	<ul style="list-style-type: none"> • Α' Γυμνασίου • Β' Γυμνασίου • Γ' Γυμνασίου

Ποιες από τις παρακάτω δραστηριότητες πραγματοποιήσατε στην τάξη;

		Γαλλικά	Γεωγραφία	Γεωμετρία	Φυσική	Χημεία
Δ Ρ Α Σ Τ Η Ρ Ι Ο Τ Η Τ Ε Σ	1					
	2					
	3					
	4					

